

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I DE SOCIOLOGIA

LLICENCIATURA: CIÈNCIES POLÍTiques I DE L'ADMINISTRACIÓ

ASSIGNATURA: 25269 COMPORTAMENT POLÍTIC - 6 crèdits (4,5 ECTS)

DURADA: Primer semestre

CURS: Tercer

CURS ACADÈMIC: 2007/2008

OBJECTIUS DE L'ASSIGNATURA

El curs pretén mostrar tres aspectes fonamentals:

- Els elements bàsics que caracteritzen el comportament polític i electoral. Atès que hi han altres assignatures a la llicenciatura que aborden els altres temes principals del Comportament Polític, aquesta assignatura es centrarà en l'estudi del comportament electoral, fent només una breu incursió introductòria en altres formes de comportament polític.
- El paper central de les eleccions i dels sistemes electorals en els sistemes polítics democràtics. Tot i que l'estudi dels sistemes electorals correspon més aviat a la disciplina de les Institucions Polítiques, hom ha optat per incloure-la, degut a la seva estreta relació amb el comportament electoral.
- Les teories que expliquen com actuen els ciutadans fonamentalment a les eleccions, de manera que l'alumne estigui en condicions --a final de curs-- d'explicar convincentment qui vota quin partit, i perquè.

Hom es centrarà en les democràcies occidentals, prenent una perspectiva comparada, de manera que els casos espanyol i català no constituïran el nucli fonamental del curs.

TEMARI

1. INTRODUCCIÓ

Aquest tema introdueix els aspectes generals de l'assignatura. En primer lloc, aborda la qüestió del paper de la participació política en els sistemes democràtics (per què és important?), i discuteix alguns aspectes sobre el concepte de participació política (què és? quins tipus n'hi ha?). En segon lloc, presenta els diferents enfocis i models explicatius del comportament polític i analitza les conseqüències que pot tenir la participació. En tercer lloc, s'analitza el rol de les eleccions als sistemes polítics democràtics. Finalment, es discuteixen aspectes metodològics del comportament electoral (tipus de dades, fonts d'on obtenir-los).

- a) Comportament polític, democràcia representativa i participació: les preguntes fonamentals i les respostes normatives.

- b) Què és i què no és participació política? Tipus de participació política. Qui participa? Evolució de la participació.
- c) Enfocs i factors explicatius de la participació política. Conductisme i teoria de l'elecció racional. Principals models explicatius.
- d) Les conseqüències de la participació: sobre l'individu, sobre les polítiques i sobre la democràcia.
- e) L'extensió del sufragi i l'aparició de la política de masses a Europa. Eleccions lliures, justes i competitives.
- f) Les funcions de les eleccions: representació, govern i legitimitat.
- g) Aspectes metodològics de l'anàlisi del comportament electoral. Tipus i fonts de dades: resultats electorals y enquestes.

Lectures:

- Dalton, R. (2002) *Citizen Politics*. Nueva York: Chatam House. Capítols 2 i 3.
- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters*. Londres: Macmillan. Capítol 4.
- Vallès, J.M. y Bosch, A. (1997) *Sistemas electorales y gobierno representativo*. Barcelona: Ariel. Capítol 1.

2. POSICIÓ SOCIAL I VOT

Aquesta lliçó mostra quines són les "clienteles" més habituals dels partits, deixant clar que l'extracció social de l'individu té una clara influència sobre el seu vot. El tema introdueix el concepte fonamental de "clivella" com a explicatiu de les pautes de vot més permanents en qualsevol societat. Finalment, es mostren dades d'enquestes que exemplifiquen quines són les clivelles amb major influència en el comportament electoral a les democràcies occidentals.

- a) Clivelles i alineaments electorals. El concepte de clivella. El naixement de les principals clivelles i la configuració dels sistemes de partits als països occidentals.
- b) Classe social i vot. La clivella de classe i les seves conseqüències electorals. Causes del debilitament històric del vot de classe.
- c) Denominació religiosa i vot. La clivella de denominació religiosa i les seves conseqüències electorals. Una versió laxa de la clivella religiosa. Evolució.
- d) Origen nacional i vot. Influència en el comportament electoral. Lloc de residència i vot. Conseqüències electorals.
- e) Altres clivelles? Combinació de clivelles. Sexe i vot. Edat i vot. Construcció de noves clivelles. Una nova clivella en la societat de benestar. Una nova clivella en la societat del coneixement.
- f) Valoració de les clivelles com a explicació del vot

Lectures:

- Dalton, R. (2002). *Citizen Politics*. Londres: Chatam House. Pp. 126-168.
- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. Capítol 7.

3. VALORS POLÍTICS I VOT

Aquesta lliçó cal entendre-la com una segona part de la lliçó precedent. Si bé a llarg termini, les clivelles donen compte del panorama electoral d'una societat, no ens expliquen el vot individual. Aquesta lliçó pretén complementar l'explicació del comportament electoral mostrada a la lliçó anterior a través de la introducció de conceptes actitudinals com ara la ideologia, el nacionalisme

i la identificació amb un partit.

- a) Els valors polítics com a processadors d'informació.
- b) L'origen dels valors polítics. La socialització primària. Els valors pre-polítics. La mobilitat. La socialització secundària.
- c) Identificació amb un partit i vot. El model de Michigan. El vot normal. Dues reflexions entorn del model de Michigan.
- d) Ideologia esquerra-dreta i vot. El model ideològic del vot. El vot normal. Advertiments entorn del model ideològic del vot.
- e) Nacionalisme i vot
- f) Les revisions del model ideològic del vot. La revisió racional: el model de competència espacial simple. Però... té ideologia la gent del carrer?. El desaliniament i la volatilitat. Les noves ideologies: post-materialisme i vot

Lectures:

- Downs, A. (1992) "Teoría económica de la acción política en una democracia", a VVAA: *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel, 1992.
- Inglehart, R. (1991) *El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas*, Madrid: CIS-sXXI. Capítols 1 i 2.

4. CONTEXT IMMEDIAT I VOT

En aquesta lliçó, hom introduirà qüestions que modelen el vot a molt curt termini, com ara la conjuntura econòmica, el sistema electoral, els candidats que es presenten, etc. Això acabarà de donar una visió panoràmica de perquè els resultats d'una convocatòria electoral són els que són.

- a) Els moviments dels partits: el model de competència espacial avançat. La convergència dels partits. La reputació dels partits. El model bidimensional.
- b) Les campanyes electorals i els medis de comunicació. Qüestionament dels efectes mínims. L'establiment de l'agenda.
- c) Els temes de debat polític: el vot temàtic
- d) La conjuntura econòmica: les funcions de popularitat
- e) Els candidats
- f) L'impacte del sistema electoral

Lectures:

- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. Cap 8.
- Miller, W. i Niemi, R. (2002) "Voting: Choice, Conditioning and Constraint" en Pippa Norris i altres *Comparing Democracies 2*. Cambridge: Cambridge University Press.

5. ABSTENCIÓ I PARTICIPACIÓ ELECTORAL

Després d'explicar per què un individu vota un partit i no pas un altre, cal explicar per què un individu vota en absolut o s'absté. Fins i tot cal explicar per què alguns individus voten en algunes eleccions i s'abstenen a d'altres. En aquesta lliçó també es discuteix la rellevància i les implicacions de la participació electoral com a forma de participació política.

- a) L'abstenció electoral a Europa occidental, a Espanya i a Catalunya.
- b) És important l'abstenció electoral?
- c) Les explicacions de l'abstenció: la posició social, les actituds i els contextos electorals.
- h) Les conseqüències polítiques de la abstenció.

Lectures:

- Anduiza, E. (1999) *Individuos o Sistemas: Las razones de la abstención en Europa Occidental*. Madrid: CIS-s.XXI. Capítol 1.
- Font, J. i altres (1998) *L'abstenció en les eleccions al Parlament de Catalunya*. Col·lecció Polítics, n. 23. Barcelona: Editorial Mediterrània-Fundació Jaume Bofill. Introducció i capítol 2.

6. SISTEMA ELECTORAL

Hom pretén descriure el funcionament dels elements més bàsics del sistema electoral, (la circumscripció, la fórmula, la forma de vot, etc), mostrar quines conseqüències tenen sobre alguns paràmetres polítics bàsics (la proporcionalitat, la duració dels governs, etc), analitzar quina relació mantenen amb la societat que els acull, i finalment exhibir un catàleg dels principals sistemes polítics del món.

- a) Les circumscripcions electorals: magnitud, delimitació, prorratgeig i mecanismes de correcció territorial.
- b) Les famílies de fórmules: majoritàries i distributives.
- c) La forma de vot.
- d) El llindar electoral.
- e) Les conseqüències polítiques del sistema electoral.
- f) Un catàleg de sistemes electorals del món.

Lectures:

- Blais, A. (2002) "Electoral Systems" en Pippa Norris i altres *Comparing Democracies 2*. Cambridge: Cambridge University Press.

BIBLIOGRAFIA

Manuals:

Per als temes 1 a 5, el manual recomanat és:

- Anduiza, E. i Bosch, A. (2004) *Comportamiento político y electoral*. Barcelona: Ariel
- Bosch, A. (2004) *Com votem i per què*. Barcelona: Editorial UOC.

Per al tema 6, el manual recomanat és:

- Vallès, J.M. y Bosch, A. (1997) *Sistemas electorales y gobierno representativo*. Barcelona: Ariel.
- Bosch, A. (2004) *Guia del sistema electoral*. Col·lecció Materials. Bellaterra: Publicacions de la UAB.

Lectures:

- Anduiza, E. (1999) *Individuos o Sistemas: Las razones de la abstención en Europa Occidental*. Madrid: CIS-s.XXI.
- Budge, I. i Farlie (1986) *Pronósticos electorales*, Madrid: CEC.
- Dalton, R. (2002) *Citizen Politics in Western Democracies*, Londres: Chatman House.

- capítols 2, 7, 8 i 9.
- Downs, A. (1992) "Teoría económica de la acción política en una democracia", a VVAA: *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel, 1992.
 - Dowse, R. i Hughes, J. (1986) *Sociología Política*. Madrid: Aguilar.
 - Evans, J. (2004) *Voters and voting*. Londres: Sage
 - Font, J. i altres (1998) *L'abstenció en les eleccions al Parlament de Catalunya*. Col·lecció Polítiques, n. 23. Barcelona: Editorial Mediterrània-Fundació Jaume Bofill. Introducció i capítol 2.
 - Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. caps 4, 6, 7, 8.
 - Inglehart, R. (1991) *El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas*, Madrid: CIS-sXXI. capítols 1 i 2.
 - Justel, M. (1995) *La abstención electoral en España*. Madrid: CIS-s.XXI.
 - Lipset, S.M. (1981) *El Hombre Político. Las bases sociales de la política*. Madrid: Tecnos. capítol 6.
 - Lipset, S.M. i Rokkan, S. (1992) "Estructuras de división, sistemas de partidos y alineamientos electorales" en Almond, G. et al. *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel.
 - Pallarés, F. i Gifreu (1998): *Comunicació política i comportament electoral*, Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Introducció i cap 4.
 - Popkin, S. (1994) *The reasoning voter*. Chicago: University of Chicago Press. Caps 1, 2 i 3.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Pràctiques

Durant el curs es realitzaran classes pràctiques. Les pràctiques es realitzaran en grups de tres alumnes. Cada grup haurà d'assistir a un mínim de tres quarts parts d'aquestes classes pràctiques i lliurar-ne – a la sortida – els resultats als quals hagi arribat. A més, cada grup escollirà una de les pràctiques, l'aprofundirà i la convertirà en un treball pràctic que lliurarà dues setmanes abans de l'examen final. La nota de pràctiques serà col·lectiva per a tot el grup.

Avaluació

L'avaluació prendrà en consideració:

1. Treball pràctic. La nota aconseguida en el treball pràctic esmentat més amunt aportarà el 50% de la nota final.
2. Examen teòric. L'examen final pretindrà avaluar únicament els coneixements objectius de l'estudiant. En anys anteriors, aquesta prova objectiva ha pres la forma d'un test. Aquesta part aportarà el 50% de la nota final.